

Profesor Vondráček – zakladatel naší lékařské psychologie

JOSEF CHARVÁT

Dne 10. května t. r. zemřel profesor psychiatrie na Karlově univerzitě v Praze, profesor MUDr.DrSc.Vladimír Vondráček. Bylo mu 83 let. S ním odešla z našeho vědeckého a kulturního života svérázná a složitá osobnost. Byl mým přítelem déle než půl století. Pracovali jsme spolu nejprve na interně, pak ve farmakologickém ústavu, nakonec na psychiatrii. Pak se naše cesty rozešly, ale věrné přátelství trvalo až do posledního dne života: na jednotce intenzivní péče mne prosil, abychom zanechali dalšího léčení. Věděl, oč jde, a nechtěl žít jako invalida.

Jeho osobnost mne vždy fascinovala. Byl to neobyčejně nadaný a přitom neúnavný hledač pravdy. Člověka můžeme studovat buď biochemicky, nebo neurologicko-psychiatricky, resp. psychologicky. Vondráček šel oběma cestami. Nejprve se naučil na Syllabové klinice interně. U Haškovce a Heve-rocha praktikoval neurologii a psychiatrii. Pak šel na farmakologii ke Lhotákovu, později k Formánkovi a Velichovi. Pak se vrátil na internu k Prusíkovi, nakonec definitivně přešel na psychiatrii. Převzal po Myslivečkovi kliniku, a když ji z věkových důvodů odevzdával svému nástupci Dobrášovi, pracoval dál jako ředitel Výzkumné laboratoře psychiatrické.

Dávno předtím, než se ve světě začaly studovat mozkové funkce chemicky, publikuje svou studii o enzimech v mozku (1926). Také jeho monografie „Farmakologie duše“ (1935) předběhla dobu asi o 20 let. To, co vypadalo na začátku jako tápání – z ústavu do ústavu, z oboru do oboru – bylo jen úporné hledání pravdy. Vondráček chtěl pochopit podstatu a smysl řízení systému tak složitého, jakým je člověk. Svou povahou a sklony byl polyhistor. Zajímalo se právě tak o vysokou matematiku a fyziku jako o sociologii, filozofii, náboženství, historii, přírodní vědy – a ovšem o všechny aspekty medicíny. Měl však smysl i pro divadlo a umění – s jedinou výjimkou: nerozuměl hudbě. (Jednou mi žertem řekl „hudba mne neruší“.) Nelze zde vypočítat stovky jeho vědeckých publikací. Z jeho monografií (kromě zmíněné Farmakologie duše) bych upozornil na Toxikologii (1933), Ctení o zdraví a nemocech (1941), Fantastické a magické z hlediska psychiatrie (1963), Lékař vzpomíná (1973) a Úvahy psychologicko-psychiatrické (1975). Na podzim vyjde v Avicenu pokračování jeho paměti. První díl končil rokem 1918–19. Zachytil události a společnost z doby monarchie a svým způsobem mi připomenul forsytové zpracování. Ve druhém dílu mají být vzpomínky na fakultu v letech 1918–1938. Škoda, že už se nedočkáme pokračování. Vondráček je skvělý vypravěč, s neuvěřitelnou pamětí pro věci a lidi. Měl smysl pro humor (a satiru), vynikající postřehy.

Ve svých odborných studiích vyšel z logiky. Usoudil, že se hodí pro ověřování, ale méně pro objevování. Odmítal přijmout strnulou soustavu axiomů, protože (podle jeho názoru) častěji myslíme indukci než dedukci. Zamýšlel se nad Descartesem a osvícenci, nakonec však odmítl takovou mechanistickou koncepci, která by člověka dehumanizovala. Začal studovat relativitu, princip symetrie prostoročasu, kvantovou mechaniku, pak teorii řízení a informací. Odtud se pak vrátil k člověku, ke koncepci jedince jako člena kolektivu. Začal pátrat po pohnutkách jeho chování. Studoval hodnoty, které si člověk vytvořil, a konvence, jimiž se řídí. Psychiatrie jako nauka o velkých nepravidelnostech ho nelákala tak, jako cesta k lékařské psychologii. V jednotlivých publikacích se pak pokouší vyloučit, proč je v nás stále ještě tolik iracionality, resp. proč tak často utíkáme z reality. Studuje frustraci. Opětovaně upozorňuje, že interakce osobnosti velmi závisí na interpersonálních vztazích. Jiné publikace řeší např. otázku asociací nebo psychodynamiku, konfigurační myšlení, systém pravidel našeho myšlení a adaptivní pochody, které se zde vyvinuly. Zajímá ho fetišismus, diogenismus, problémy vědomí a jáství, depersonalizace, pozornost, chtění a vůle. Ale také problémy

Akademik Josef Charvát (*1897), profesor vnitřního lékařství na Karlově univerzitě. Od r.1945–1970 přednosta III. interní kliniky, od r.1957 dodnes ředitel Laboratoře pro endokrinologii a metabolismus ČSAV.

Profesor Vondráček, jak jsme ho znali v posledních letech

stárnutí, klasifikace intelektu, sugesce, charakterologie atd.

Tento encyklopedista voltairovského typu a myslitel měl však i dramatické nadání. Málokdo o tom věděl. Asi před 40 lety napsal divadelní hru, vědecko-fantastickou, čapkovského stylu. Byl jsem přítom, když ji v jeho bytě recitoval přední herec z Národního divadla. Divadlo mělo zájem, Vondráček nakonec hru nezadal a nevim, jak rukopis skončil.

Vondráček byl nenasytný pozorovatel života a člověka. Bylo mi tesknou, když jsem se s ním ve štrašnickém krematoriu loučil.

■ Koryta, J.: *Elektrochemie*. 1. vyd. Praha, Ústav makromolekulární chemie ČSAV 1978. 243 s., 60,— Kčs. — Tato publikace, vydaná Ústavem makromolekulární chemie ČSAV jako svazek M-15 v edici Macro, je doplňkem postgraduálního kursu elektrochemie. Protože v češtině existuje dosti podrobná učebnice elektrochemie [Dvořák, J., Koryta, J., Boháčková, V.: *Elektrochemie*. 2. doplněné vyd. Praha, Academia 1975], jsou v této publikaci důležité okruhy zpracovány jednodušeji nebo odlišně.

První kapitola se zabývá termodynamikou roztoků elektrolytů. Probírá ideální a reálný roztok, roztoky silných a slabých elektrolytů. Druhá kapitola se týká transportních dějů v roztocích elektrolytů. Kratší třetí kapitola vysvětluje termodynamiku fázového rozhraní elektroda-elektrolyt. Nejrozsáhlejší je kapitola o základních vlastnostech elektrochemických membrán (83 stran). Objasňuje potenciál kapalinového rozhraní, popisuje vlastnosti fázového rozhraní dvou nemísitelných elektrolytů, všímá si iontoměničových membrán a konečně membrán biologických. Poslední kapitola je věnována kinetice elektrodových dějů. Skriptum je dále doplněno v úvodu stručnou historií elektrochemie a v závěru poznámkou o nových aplikacích elektrochemie.

P.Vanýsek